

80 JAAR DELAMAR

Op 11 juni 1945 schreef ondernemer Piet Grossouw aan de gemeente Amsterdam dat hij in het pand op Marnixstraat 404 een theater wilde stichten. Het was het idee van zijn vrouw, de legendarische actrice Fien de la Mar, die al langer haar 'eigen' theater wilde. Samen legden ze de kiem voor een theater dat diverse stormen zou trotseren, maar altijd tot de verbeelding zou blijven spreken. Eerst als het Theater De la Mar, daarna het Nieuwe de la Mar Theater, en sinds 2010 als DeLaMar. Dit boek is een ode aan dit theater, zijn tachtigjarige geschiedenis, en allen die zich er vol passie en toewijding voor hebben ingezet.

Vooruitgang

De heropening van het theater, op 23 december 1952, veroorzaakte veel opwinding. Nederland bevond zich na de oorlog in de wederopbouw, en een knus theater paste in het beeld van een stad van vooruitgang. 'Waar ge ook zit,' schreef *De Groene Amsterdammer*, 'zit ge goed in deze verrukkelijke aanwinst voor schouwburgarm Amsterdam.' Het *Algemeen Handelsblad*: 'De wanden zijn met een fluweelachtige laag donkergele nylonvezels bedekt, volgens een elektrisch procedé dat thans voor het eerst in Nederland is gebruikt.' De openingsvoorstelling was een productie van Wim Sonnevelds cabaret: *Het meisje met de grote voeten*. De afspraak was dat Sonneveld de eerste keus had in de programmering. Zodra hij had bepaald welke maanden hij in het Nieuwe de la Mar Theater wilde spelen, werd de rest van de avonden verdeeld onder andere cabaretiers, producenten en gezelschappen. Half kleinkunst, half toneel, luidde de vuistregel van Meerburg, die de directeursfunctie op zich nam – en die baan maar liefst vijfendertig jaar zou houden. Hij combineerde zijn positie in de directie met de leiding van het naastgelegen bioscoopcomplex Calypso/Bellevue Cinerama (uiteindelijk bezat Meerburg diverse bioscoopzalen in Nederland en België en werd hij ook invloedrijk als producent van de eerste grote musicals in Nederland, zoals *My Fair Lady*, *Heerlijk duurt het langst* en *Oliver*). Het cabaret in het Nieuwe de la Mar kwam vooral van Sonneveld. Vanaf 1958 stond Wim Kan ook vier maanden per jaar in de Marnixstraat. Hij kwam over van het Leidseplein Theater dat werd omgebouwd tot bioscoop (en dat later nog andere levens zou leiden als onder meer discotheek Bios en comedyclub Boom Chicago). Eind jaren zestig volgden er nieuwe namen, onder meer Fons Jansen, Paul van Vliet en Seth Gaaikema. Het aanbod was eveneens gevarieerd, van gesubsidieerde gezelschappen als Puck, de Nederlandse Comedie en Toneelgroep Theater tot de vele vrije (niet-gesubsidieerde) producties die vanaf de jaren zestig op tournee gingen.

In 1965 deed een ander genre zijn intrede met *Heerlijk duurt het langst*, de eerste musical van Annie M.G. Schmidt en Harry Bannink. Een enorm succes. Voor de kassa stond avond aan avond een lange rij wachtende theaterbezoekers. De rij liep door tot om de hoek van het American Hotel.

Een keerpunt

Zo ging het een hele tijd goed. Totdat na zo'n twintig jaar de neergang inzette: Sonneveld, die met zijn tweede oneman-show al was overgestapt naar Carré, overleed onverwacht in 1974, na een tweede hartaanval. Wim Kan, die met zijn laatste conference geen aansluiting meer vond bij het veranderende publiek, stierf in 1983. Ook de vrije producties, met sterren als Mary Dresselhuys en Ko van Dijk, kregen het zwaarder: zij trokken een wat ouder publiek dat niet graag de grauwe stad in ging. Musical, de grootste publiekstrekker, werden intussen zo ambitieus opgezet dat het Nieuwe de la Mar er al gauw te klein voor was. Bovendien sloegen jongere cabaretiers de Marnixstraat steeds vaker over om zo snel mogelijk in Carré het grote geld te kunnen verdienen. Toen het exploitatietekort van het Nieuwe de la Mar Theater in 1984 was gestegen tot 190.000 gulden wist Meerburg op het stadhuis nog een 'waarderingssubsidie' van een ton per jaar in de wacht te slepen. Maar dat was niets meer dan uitstel van executie. In 1987 werd het theater overgenomen door de gemeente Amsterdam en organisatorisch samengebracht met het Bellevue-complex aan de Leidsekade. Voor cultuurwethouder Minnie Luimstra was het 'een ideale oplossing': de theaters zaten toch al aan elkaar vast, vond zij. Dat er in werkelijkheid woonhuizen tussen de complexen zaten en er helemaal geen doorgang was, wist de wethouder niet. 'Dat hebben we haar ook nooit verteld,' erkende Meerburg jaren later in *Het Parool*. De gesubsidieerde Theatercombinatie Bellevue/Nieuwe de la Mar werd zodoende een feit. Meerburg, in *Het Parool*: 'Zo konden we in elk geval weer door.'

Harry Bannink en Annie M.G. Schmidt | 1972 | Foto Henk Pothoff

In het Nieuwe de la Mar is theatergeschiedenis geschreven. De eerste professionele musical van Nederlandse bodem, *Heerlijk duurt het langst* van Annie M.G. Schmidt, beleefde er zijn première. En Wim Kan nam er zijn oudejaarsconferenties op. Journalist en producent Henk van der Meijden stond tijdens de hoogtijdagen vooraan. Hij herinnert zich een bange maar gelukkige Annie. Ze zei tegen hem: 'Ik heb voor het eerst iets gemaakt wat ik zelf ook leuk vind.'

MET ANNIE NAAR DE REPETITIES

'Vannacht had ik een Fellini-achtige droom. Mijn achttentachtig jaren vielen weg en ik stond zevenentwintig jaren jong gewoon weer in het Nieuwe de la Mar Theater in Amsterdam. Daar waren de repetities in volle gang voor de musical *Heerlijk duurt het langst* van Annie M.G. Schmidt en Harry Bannink. Annie keek vanaf de eerste rij gespannen toe. Elk woord nam ze in zich op, ze rookte onophoudelijk uit haar pakje Camel zonder filter.' Henk van der Meijden (1937), grondlegger van de entertainmentjournalistiek in Nederland, hoeft geen seconde na te denken als hem wordt gevraagd naar een herinnering aan het Nieuwe de la Mar Theater. De voormalig journalist van *De Telegraaf* en oprichter van productiehuis Stardust Theatre ondergaat meteen een historische sensatie, een overweldigend gevoel waarbij je een direct contact met het verleden ervaart. Hij was weer even terug bij de repetities van *Heerlijk duurt het langst*, ruim zestig jaar geleden. Annie had in die tijd haar wijntje niet nodig. Dat goede gemoed kwam op natuurlijke wijze. 'Ze zei tegen mij: "Ik heb nog nooit zo fijn aan iets gewerkt. Dit zijn wat werk betreft de heerlijkste weken van mijn leven.'

Deze musical is voor mij een belangrijke gebeurtenis. Voor het eerst heb ik iets geschreven, zoals ik het zelf wil." Dat kon nooit bij de radio en de tv, zoals bij *De familie Doorsnee* of *Pension Hommeles*.'

Schmidt zag de musical als iets van zichzelf. Bij radio en tv was vaak sprake van 'preventieve censuur'; ze kon in die tijd eigenlijk nooit de dingen schrijven die ze wilde schrijven. Van der Meijden: 'Alles moest zoet en lief zijn. Ze zeiden tegen Annie: "Het is voor een groot publiek, pas op!"' Televisiekijkers werden behandeld als kinderen van tien. Daarom is ze opgehouden met dat werk. Het Nieuwe de la Mar werd met *Heerlijk duurt het langst* haar bevrijding. Zo werd de eerste musicalproductie van eigen bodem in het Nieuwe de la Mar geboren.'

Kontje

Van der Meijden bezocht meerdere keren de repetities en was ook welkom achter de schermen. Volgens hem straalde Annie M.G. Schmidt tijdens de repetities van geluk. 'Ze vertelde me: "Ik kan alles doen in de show. Wat ik wilde, een overspelletje, mocht nooit bij radio en tv. Ik heb alles wat ik wist en hoorde over overspel erin gegooit. Bij radio en tv werd het woord

‘Als jongetje stond ik bij de
artiesteningang om een
handtekening te vragen en als
volwassen man mag ik zo nu en dan
de artiesteningang wijd openzetten
voor de grootste theatertalenten.

Dank DeLaMar voor alle
herinneringen en voor alle
dingen die nog komen gaan.’

Albert Verlinde

6 EEN MUSEUM IN DE FOYERS

NIEUWE DE LA MAR - AMSTERDAM
 ZATERDAG 6, ZONDAG 7 en
 MAANDAG 8 DECEMBER - 8 UUR
 ENSEMBLE
WIM SONNEVELD
HET MEISJE
 MET DE
GROTE VOETEN

EMMY ARBOUS · CONNY STUART · DINY DE NEEF
 BEPPY NOOY · BETTY MEDDINGS
 WIM SONNEVELD · ALBERT MOL · PAUL DEEN
 ROY CARR · LOUIS DUSEE
 AAN DE VLEUGEL:
WILL HARTINGSVELDT

Prijzen van f1.00 tot f3.50 (alle rechten inbegrepen)
 Plaatsbespreking vanaf Donderdag 4 December van 10-3 uur, telefonisch na 12 uur 10189. COUPONS GELDIG.

1952 Het meisje met de grote voeten | Ensemble Wim Sonneveld

Toneelgroep Theater
 ARTISTIEKE LEIDING ROBERT DE VRIES DIR. ELISE HOOMANS · RICHARD FLINK

NIEUWE DE LA MAR THEATER
VERWACHT 20 APRIL
 en volgende avonden 8 uur
HET DAGBOEK
 VAN
ANNE FRANK
 (The Diary of Anne Frank)
 van FRANCES GOODRICH en ALBERT HACKETT
 Vertaling: Antoinette Westerling
 REGIE: KARL GUTTMANN
 in alfabetische volgorde:
 Martine Crefcoeur - Mia Goossen - Anne-Marie Heyligers
 Enny Mols-de Leeuwe - Jenny van Maerlant
 Jules Croiset - Bernhard Droog - John de Freese
 Hans Tiemeijer - Robert de Vries

Prijzen der plaatsen van f2.00 tot f6.00
 Plaatsbespreken 2 dagen tevoren van 10 uur af aan de kassa; telefonisch na 11 uur no. 33462

Bijgedrukt bij "Amsterdam" Tel. 791045

1957 Het dagboek van Anne Frank | Toneelgroep Theater